

**INDUSTRIJSKA
BAŠTINA RIJEKE**

TVORNICA PAPIRA RIJEKA

Izradili: Jakov Prpić, Paola Koprena, Dea Ćatić

TVORNICA PAPIRA-RIJEKA

- jedna od prvih i najutjecajnijih industrija papira u Hrvatskoj
- poznata po nazivu „**Hartera**”
- osnovana **1821.** godine u Rijeci
- tijekom svoje povijesti, Rijeka je bila jedno od najvažnijih finansijskih središta
- zbog brojnih pogodnosti koje je Rijeka nudila u to vrijeme, bila je pravi izbor za osnivanje tvornice papira

Rani logo Tvornice papira Rijeka

OSNUTAK TVORNICE

-prvi koraci u pokretanju tvornice zbivali su se za vrijeme teških političkih, gospodarskih i socijalnih kriza u Europi

Andrija Ljudevit Adamić

-jedan od istaknutijih
riječkih poduzetnika,
Andrija Ljudevit Adamić,
1821. godine kupio je mlin
na Lučicama u dolini Rječine
te ga preuređio za
proizvodnju papira i
zaposlio 21 radnika

- 1824.** godine A. Lj. Adamić je prodao mlin Williamu Molineu
- 1827.godine**→ Moline je prodao tvornicu Charlesu Meynieru i Walteru Craftonu Smithu za 14 000 zlatnih franaka

Tvornica papira oko 1880. godine

-novi vlasnici su od samog početka ulagali u tvornicu i njezin razvoj što je vrlo brzo urodilo plodom

- u Rijeci se proizvodio jedan od najkvalitetnijih papira u to doba
- prodavao se u 50 zemalja diljem svijeta

-prvo tehnološko i financijsko ulaganje u tvornicu bio je
Fourdrinierov stroj za proizvodnju papira

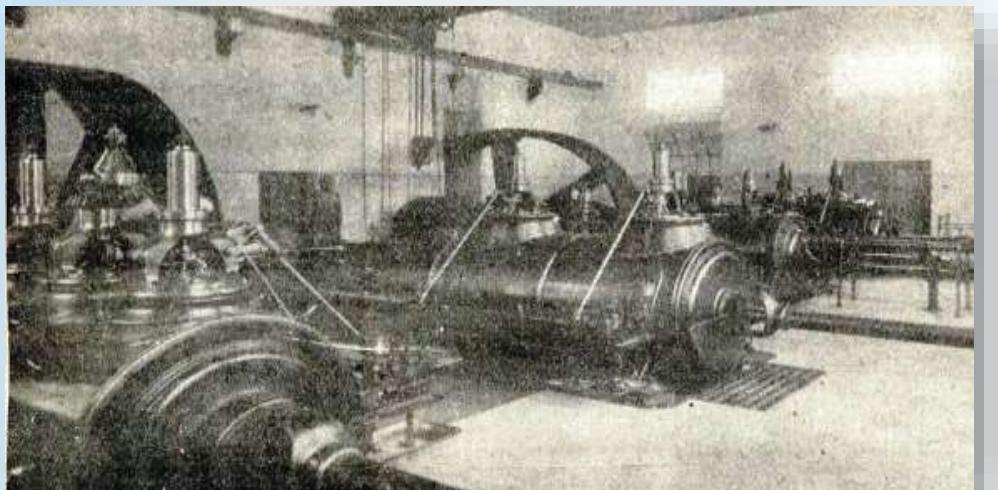
-pogonsku snagu činili su vodeni kotači, a voda se dovodila s obale Rječine

-tada je tvornica zapošljavala oko 250 radnika

-prvenstveno su proizvodi bili namijenjeni izvozu, a na domaćem tržištu su se pojavili **1878.** godine

-1833. godine → u tvornici je instaliran parni stroj zbog porasta broja narudžbi i potrebe za većom energijom

-ubrzo je instaliran i drugi Fourdrinierov stroj

-1835. godine → prva službena potvrda kvalitete svojih proizvoda (srebrna medalja) na Prvoj industrijskoj izložbi u Beču

USPON TVORNICE

-**EUGENE FREMONT**-tehnički inovator iz Francuske

- zaslužan za tehnički napredak tvornice
- ravnatelj tvornice (punih 48 godina)
- proučavao je najnovija tehnička dostignuća za proizvodnju papira te ih primjenjivao u riječkoj tvornici

-**1841.godine**→ **Henry Meynier** se pridružuje tvornici

-**11. listopada 1852.** godine-izljevanjem Rječine iz korita, nastala je poplava koja je poplavila skladišta i uništila strojeve

-glavni rukovoditelj obnove tvornice bio je **E.Fremont**

-tvornica je bila potpuno preuređena i modernizirana

- u to vrijeme tvornica je zapošljavala 600 radnika
- zbog pozitivnog poslovanja tvornica je othranjivala generacije radnika (**otac-sin-unuk**)
- veliko gospodarsko značenje tvornice naglašavali su predstavnici hrvatskog narodnog preporoda te grof Janko Drašković

-1867.godine→
automatizirani stroj za
proizvodnju papira koji je u
tvornicu dopremljen odmah
nakon prezentacije u Parizu

- 1872.godine→** novi val unapređenja tvornice → izgradnja nove brane i tunela
- osnovana su zastupništva sa skladištima svih vrsta papira u **Beču i Budimpešti** 1872. godine

-tvornica papira bila je poznata po proizvodnji cigaretnog papira koji se počeo proizvoditi 1890. godine

-iste godine tvornica je zapošljavala 629 radnika koji su radili na pet strojeva za proizvodnju papira

-1896. godine tvornica je proizvodila ukupno oko 24 000 kvintala papira što je predstavlјako oko 2 400 tona

-15 000 kvintala papira za pisanje i crtanje

-5000 kvintala omotnog papira

-2000 kvintala tiskovnog papira

-2000 kvintala cigaretnog papira

GOSPODARSKA KRIZA I PAD TVORNICE

-krajem osamdesetih godina 19. stoljeća

-**uzrok krize** → zamjena sirovina za proizvodnju papira
(umjesto krpa kao sirovina počela su se upotrebljavati
drvna celulozna vlakna)

-veliki trošak predstavlja uvoz drva i prerađene celuloze

-visoke cijene sirovina → znatno povećanje troškova
proizvodnje → smanjenje profita

Tvornicu su zahvatila 4 požara:

- 1. požar** → 1887. godine te je u tom požaru izgorio dio tvornice zvan Marganovo
- 2. požar** → 1903. godine i uništio zgradu koja je pripadala starom dijelu tvornice
- 3. požar** je zahvatio odijel za krpe 1904. godine i potpuno ga uništio, a isto to desilo se i 1911. godine
- 8. listopada 1898.** → druga poplava u tvornici → u cijelosti uništena elektrana i nekoliko novih strojeva koju su nekoliko dana ranije pušteni u pogon

-vrijeme krize → tri stroja u pogonu → smanjen broj zaposlenih

- **1903. godine** → Henry Maynier pretvorio je tvornicu u obiteljsko dioničko društvo pod nazivom Smith & Meynier -prva kraljevska povlaštena riječka tvornica papira

-**do 1906.** godine jedini vlasnik poduzeća bila je obitelj Maynier te se u poslovanje sve više uključivala Prva ugarska industrija papira d. d.

-**1910. godine** → dioničari su odlučili da će se usmjerit isključivo na proizvodnju cigaretnog papira

-nakon te odluke iz poduzeća su uklonjeni svi strojevi za proizvodnju ostalih vrsta papira, iako je potražnja za njima i dalje postojala

- cijeli kompleks sastojao se od 66 građevina → **72 000 m²**
- tri papirna stroja → 1200 tona papira godišnje
- cigaretni papir, svileni papir, papir za kopiranje, biblijski i oslojeni papir
- najveći uvoz Riječkog papira → SAD, Argentina, Španjolska, Rumunjska, Egipat i zemlje Dalekog Istoka

Prepoznatljivi simbol tvornice
→ dimnjak visok 83 metra koji
postoji i dan danas

- 1939.godine** → 70% ukupne proizvodnje činio je cigaretni papir
→ učlanjenje u Sindikat tvorničara cigaretnog papira u Parizu
- 1940.godine** → tvornica je radila punim kapacitetom i zapošljavala 497 radnika
- tvornička postrojenja su sačuvana za vrijeme Drugog svjetskog rata zahvaljujući organizaciji radnika

TVORNICA PAPIRA RIJEKA TIJEKOM 20. ST

-raspadom Austro-Ugarske monarhije prestaje utjecaj mađarskog kapitala

-1922. godine → udruženje s kompanijom Jela-industrija papira

-1925. godine → parterstvo je raspušteno, a tvornica je pala pod upravu Prve hrvatske štedionice

-1926. godine → Mjesni odbor ravateljskog vijeća Smith & Mayneir Tvornice papira na Sušaku
→ Milivoj Crnadak- na čelu odbora

U tom razdoblju kompleks tvornice činila su četiri glavna dijela:

1. odjel za krpe i sirovine
2. stara tvornica – ponovno se proizvodio pisaći i tiskovni papir
3. nova tvornica - proizvodio se svileni i cigaretni papir
4. Marganovo - proizvodio se papir za pakiranje

-**1. svibnja 1945.** godine → tvornica prelazi u državno vlasništvo

-**1950. godine** → 3 500 tona papira godišnje ostvarivalo je 634 radnika

povijesna zamiljivost → tvornica je među prvima osnovala Radnički savjet, 31.siječnja 1950. godine u tadašnjoj FNRJ uvela model radničkog samoupravljanja

U sklopu tvornice osnovana je jedina tvornica parafinskih šibica u zemlji.

-na svojoj uzlaznoj putnji tvornica se zadržala sve do 1991. godine kada je bila na drugom mjestu u Europi po količini proizvedenog cigaretnog papira

-**1990-ih godina** → Hrvatsku su zahvatila ratna događanja te su se odrazila na proizvodnju i poslovanje tvornice

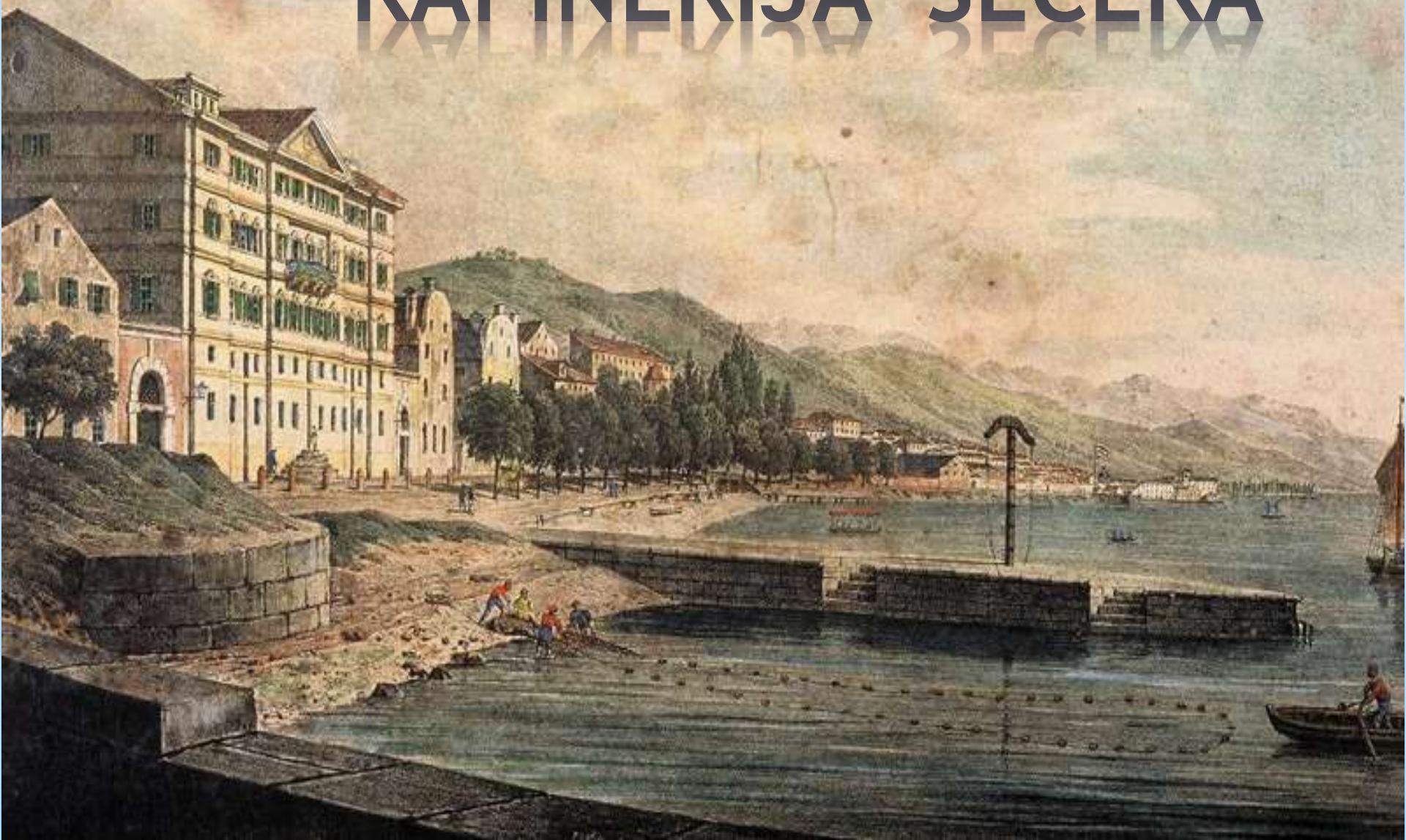
-nakon teških ratnih i poratnih vremena tvornica papira izgubila je gotovo sva svoja nekadašnje tržište i zatvorena je

-objekt Marganovo preuzeo je grad Rijeka i pod današnjim nazivom **Hartera** preuređen je kao reakreativni prostor za mlade

-popularnost Hartere sa svojim rock-koncertima i drugim glazbenim događanjima dokazuje da, služeći mladima, i ona sama danas proživljava svoju drugu mladost

* RAFINERIJA ŠEĆERA

* Povijest:

- * Dekretom od 1. listopada 1750. godine - Marija Terezija šećerani daje brojne povlastice
- * Započela izgradnja velikog pogona i uprave Šećerane
- * Zapošljavala je oko 700 radnika
- * Prerasla u koncern poduzeća
- * Imala je poslovnice i skladišta diljem monarhije i u inozemstvu: u Istanbulu, Solunu, na Krimu, u zapadnoj Europi i Americi

* Povijest: Rafinerija

- * Postrojenje radi od 1750. do 1826. godine (tada poduzeće odlazi u stečaj)
- * Direktor Leo Johann Massart - odredio rasprodaju pokretne i nepokretne imovine rafinerije
- * Od 1832. do 1848. godine bila je vojarna mađarske vojske
- * 1851. godine proizvodnju započinje Tvornica duhana

* Povijest:

- * Šećerana prestaje s radom 1826 godine.
- * Nakon toga prenamijenjena je u kasarnu za mađarsku vojsku (1832.-1848.) Pa Tvornica duhana (1851.godine) i bio je najveći pogon u Austro-Ugarskoj Monarhiji

A nakon toga u Tvornicu motora Rikard Benčić (1945.-1998.godine)

- * Palača Šećerane:

- najveće neobarokno zdanje na istočnom Jadranu
- 1970. godine postala zaštićeno kulturno dobro

*Valorizacija:

- * Kompleks Šećerane, odnosno Tvornice duhana - pod zaštitom je Konzervatorskog zavoda
- * Pogon šećerane bio je početna točka riječke industrije
- * Vrhunac procesa - u Rijeci radilo pola ukupne hrvatske industrije
- * 1750. godine Šećeranu pokrenula kompanija Arnoldt & Co.
- * Palača Benčić - obalno mjesto, jedrenjaci su mogli istovariti teret pred pogonskim vratima

*Prenamjena:

* Danas se vrši obnova i rekonstrukcija tvorničkog Kompleksa
Restauratorski radovi - institucija kulturnog sadržaja

* Kompleks će postati novi dom riječkog Muzeja moderne i suvremene umjetnosti

Riječka luka

Izradili: Tara Morić, Vanesa Vukas, Matej
Rogović, Fendi Bačinović 1.C

Rječina

- prolazi srcem grada Rijeke
- duljine 18 km činila je granicu između Sušaka i Rijeke
- dolazilo je do čestih poplava, te je zbog nje prokopan Mrtvi kanal kako bi se smanjio njen tok

Sušak

- od 1926.-1945. godine od riječkog predgrađa postao zaseban grad od Rijeke
- odvojen granicom između Kraljevstva SHS i Kraljevine Italije
- Sušačka luka (današnji kontejnerski terminal) razvijala se u 19.st.
- glavna izvozna luka u to doba

Riječka luka

- skretanje Rječine uzrokovalo je širenje i uređenje luke
- uređenjem su napravili lukobran
- pod Mađarskom upravom zvala se „Porto Baross“
- smještena je u Kvarnerskom zaljevu
- početkom 20. st - tone kamena su upotrebljavane iz okolnih kamenoloma za nasipavanje i izgradnju lučkih staništa
- putnički brodovi redovito su plovili iz Rijeke za Ameriku

- napredak luke prekinuo je Prvi svjetski rat
- talijanska vlast- smanjenje lučkog prometa -> gospodarsko propadanje
- kraj Drugog svjetskog rata - bolji lučki promet – gradnja Jadranske magistrale

FOTO: PORTU

Riječki lukobran i Riva Boduli

- dug 1754 m
- Riječani ih i dan danas zovu Molo Lungo
- između Prvog i Drugog svjetskog rata nalazilo se kupalište zvano Quarnero
- 1848. godine izrađena riva
- pristanište u grad je prisutno od 19.st. i zovu ga gat pred ribarnicom
- na rivi se nalazi i riječka tržnica

Karolina Riječka

- spasila grad od engleskog bombardiranja u vrijeme Napoleonovih ratova
- Bečki dvor joj je dao zasluge za njezina djela
- njenim imenom naziva se gat u samom središtu gradske luke

izvori

- <https://www.lokalpatrioti rijeka.com/forum/viewtopic.php?f=76&t=274&start=45>
- <http://www.lokalpatrioti-rijeka.com/forum/viewtopic.php?p=21912>
- <http://croinfo.net/home/139-stare-fotografije/7126-stare-fotografije-grada-rijeke-nastavak.html>
- <https://fluminensia.org/tag/karolina-rijecka>
- <https://www.fiuman.hr/karolina-belinic-rijecka-heroina/>
- Radni listići koje smo dobili u školi